

Inhoudsopgave

Brandlessen	1
Van het bestuur, Agenda, Verenigingsgegevens	2
Cijferschijn (Risicozoeker 5)	3
Reacties Risicozoekers, Impressie Universiteitendag	4
De Pen ... Patrick Todd	4
Verslag Lezingen ALV	5
Uit het nieuws...	6
Aankondigingen: Leesvoer	7
Even voorstellen, Colofon	8

Brandlessen

Voor BHV-gerelateerde zaken is bij ons april de maand van de laatste herhalingsdagen en grote(re) oefeningen. In de wintermaanden is de EHBO-kennis opgefrist en met het aanbreken van de lente mogen de kleine blusmiddelen weer ter hand worden genomen door de BHV-ers. Daarnaast kun je in deze weersomstandigheden ook de medewerkers met enig fatsoen zonder jas naar buiten sturen om de ontruimingsprocedures te oefenen.

Op onze binnenplaats bevindt zich een zogenaamde tijdelijke huisvesting: drie lagen portocabins waar ongeveer 50 medewerkers in werken. Als oefening was het scenario gekozen dat een stiekem rookertje leidde tot het volledig afbranden van het pand. Je merkt dan dat een op zich bekend scenario toch lastig is: Waar zitten de nooduitgangen nu precies? Mechanische ventilatie is er niet, dus die hoeft ook niet uitgeschakeld te worden. En waar vangen we de brandweer op? Moeten we de belendende panden niet ook uit voorzorg ontruimen...?

Met deze achtergrond luisterde ik dan ook met meer dan normale belangstelling naar de radio toen er een rapportage over de brand bij De Punt werd besproken. Kort samengevat had een loods vlam gevat wat een dikke bruin-gele rookpluim geeft, de brandweer kwam keurig na ongeveer 15 minuten ter plaatse en ging de brand volgens de gangbare werkwijze te lijf. Dit houdt in dat men een zogenaamde "binnenaanval" doet: het pand wordt betreden en de vuurhaard wordt bij de bron bestreden. Helaas zijn hierbij wel drie dodelijke slachtoffers gevallen bij de brandweerlieden, terwijl in de loods zelf geen mensen meer aanwezig waren.

Uit het onderzoeksrapport blijkt dat men na een aanvankelijk schrik-effect al gauw in een bekend lijkend scenario terecht kwam: achterin het pand stond een auto in brand en de weg naar de brandhaard toe leek volkomen onbelemmerd. Echter door opeenhoping van brandbaar gas tegen het plafond en het plotseling ontbranden daarvan ging men in feite een dodelijke val binnen. Gezien de toen gangbare ervaringen en opleidingen zou elke brandweerman in deze omstandigheden gelijk hebben gehandeld. De onderzoekscommissie heeft dan ook geadviseerd om de gangbare procedures aan te passen bij het bestrijden van (lege) bedrijfspanden. Ook dienen er goede procedures voor redding van de eigen mensen te komen.

Wanneer ik kijk naar de overeenkomsten in beide situaties, zijn er een aantal lessen die ik er in ieder geval uit haal:

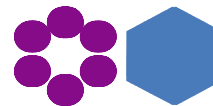
- 1) Brand is onvoorspelbaar en kan op verschillende manieren leiden tot slachtoffers. Denk aan giftige rook, verschroeide longen en natuurlijk oververhitting en verbranding.
- 2) Het is belangrijk om het geheel te overzien. Voorbereiding is goed en ook noodzakelijk, maar pas op voor aandachtsvernaauwing.
- 3) Kan de brand zich uitbreiden? Waarheen? Moeten er meer panden ontruimd worden?

Waar een oefening en een radio-interview toch maar goed voor zijn!

Peter Blanker

P.S.: het rapport over De Punt is op internet te vinden via bijvoorbeeld Brandweerkennisnet:

<http://www.brandweerkennisnet.nl> zoek op "De Punt".

Van het bestuur...

De redactie van de Nieuwsbrief miste in de laatste nummers van dit prachtige blad de vaste rubriek "Van de voorzitter". *Aarnout Brombacher* geeft er de voorkeur aan af en toe meer inhoudelijke stukken te produceren. Het bestuur heeft daarom aangeboden om de voorzitter te ontlasten en ter vervanging een rubriek "Van het bestuur" te starten. Dit is dus de eerste aflevering.

Bijna twee jaar lang stond als vast punt op de bestuursagenda de werving van kandidaten voor de vacatures van secretaris en bestuurslid algemene zaken. Recent is dit probleem opgelost doordat zich twee kandidaten meldden: *Bert Kneghtering* (algemene zaken) en *Karolina Wojciechowska* (secretaris). Beiden zijn inmiddels door de ALV benoemd als bestuursleden. Zij stellen zich elders in dit nummer voor aan de leden die deze ALV hebben gemist.

Inmiddels heeft *Sten de Wit* zich helaas teruggetrokken als bestuurslid Research, Development en Onderwijs en zijn we dus op zoek naar kandidaten. Inlichtingen voor deze functie kunnen ingewonnen worden bij het bestuur.

Tijdens de ALV werden *Ronald Damstra* en *Hans Nederend* bedankt voor hun jarenlange inzet voor de Programma Commissie. Leden die zich willen inzetten als lid van de PC kunnen zich melden bij *Cornelia Damstra* (activiteiten@nvr.nl).

Helaas was er op de ALV niet voldoende tijd om uitgebreid van gedachte te wisselen over voornemens van het bestuur om het vizier meer te richten op het verschijnsel "ketenrisico's" dat met name bij de globalisering een rol speelt. Het bestuur zal met een plan van aanpak komen.

Een belangrijk punt op de agenda's van de recente bestuursvergaderingen was de organisatie van de Universiteitendag. Na enige schermutselingen is met het Genootschap voor Risicomangement overeengekomen om een **Universiteitendag 2009** te organiseren op 22 april en daarop de awards 2008 uit te reiken. Deze universiteitendag staat in het teken van ...ketenrisico's.

Het bestuur heeft geconstateerd dat ook zij het slachtoffer is geworden van ketenrisico's, zij het dat het een kleine keten betreft. Wij gebruiken een digitaal administratieprogramma met een onderdeel ledenadministratie en een onderdeel penningmeester. De penningmeester kan met een druk op de knop alle contributiefacturen afdrukken. Recent bleek dat een groot aantal nieuwe leden geen factuur 2008 hebben ontvangen, terwijl ze wel in de ledenlijst stonden. *Ben Rigter* heeft deze leden alsnog met verontschuldigen de factuur 2008 toegestuurd.

Het bestuur

Verenigingsgegevens

Het doel van de **NVRB** is "bijdragen aan de ontwikkeling van de analyse en beheersing van risico's en bedrijfszekerheid alsmede de toepassing en kwaliteit daarvan te bevorderen door kennisoverdracht en uitwisseling van ervaring."

Aanmelding lidmaatschap en wijziging gegevens leden

Secretariaat **NVRB**

Karolina Wojciechowska

p/a HKV lijn in waring

Botter 1129

8232 JN Lelystad

T: 0320 - 294 211

secretaris@nvr.nl

Aanmelding en informatie NVRB-bijeenkomsten

Programma Commissie **NVRB**

Cornelia Damstra

p/a Moveres Nederland B.V.

Postbus 2855

3500 GW Utrecht

T: 06 - 5350 2677

activiteiten@nvr.nl

Agenda

18th SRA-Europe Meeting, 28 juni - 1 juli 2009, Karlstad.

Zie www.sraeurope.org

ESREL 2009, 7-10 september 2009, Praag.

Zie www.esrel2009.org.

10th International Conference on Structural Safety and Reliability

(ICOSSAR), 13-17 September, 2009, Osaka.

Zie www.sc.kutc.kansai-u.ac.jp/icosar2009/

3rd International Conference on Hydrogen Safety (ICHHS),

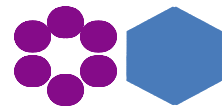
16-18 September 2009, Ajaccio.

Zie <http://conference.ing.unipi.it/ichs2009/>

13th International Symposium on Loss Prevention and Safety

Promotion in the Process Industries, 6-9 Juni 2010, Brugge.

Zie www.lossprevention2010.com

Cijferschijn

Risicozoeker 5, Johan de Knijff

Is het na vier afleveringen gefilosofeer over de (on-) geldigheid van risico's niet eens tijd voor kwantitatieve modellen, formules, harde getallen? Inderdaad, ons NVRB-periodiek kan meer van dat soort kopij gebruiken. Maar juist in artikelen met veel cijfer dreigt onderbelichting van de validiteit van het besjferde. Zelden is expliciet wát het gemodelleerde onvalt en daarmee blijft onzichtbaar waar de toepasbaarheid van de uitkomsten ophoudt.

Zo hadden we op 6 oktober 2005 een NVRB-activiteit met als titel "Waardering van financiële producten en risicomangement-modellen". Binckbank heeft toen het model van Black&Scholes uitgelegd, waarmee de prijs van een optie wordt bepaald uit onder meer de volatilité (σ) van de koers. Uitkomst van een complexe differentiaal-vergelijking, met voor Amerikaanse opties nog een extra besrisboom, rijen gevoeligheidsindicatoren en risicomaxima. En waar de bank mee bepaalt hoeveel opties een klant mag schrijven. Met nog meer wiskunde en rekenkracht ook de basis voor het risicomangement van grote beheerders. Alleen kijken die beheerders nu aan tegen koersfluctuaties van 3 σ op één dag, in plaats van de eens per honderd jaar volgens het model. Of die koers blijkt slechts schijn, want zonder kopers geen markt, verkoop en waarde, en resteert slechts een boekhoudkundig cijfer. Het interessante is, dat deze modelcrash helemaal niet de eerste keer of een hoge uitzondering blijkt rond de optimale portefeuille.

Zo moest volgens het Value-model een nieuw te beleggen bedrag geheel in het beste aandeel van dat moment gestopt worden. Standaard utiliteitstheorie: rationeel is de hoogste verwachte opbrengst. Maar bij gelijke opbrengst is een staatsobligatie aantrekkelijker dan een junkbond. De kans op een verstoorde opbrengst moet op een of andere manier óók worden meegenomen. Dat inzicht van Harry Markowitz leidde tot het Capital-Asset-model en de nog immer gebruikte ratio van William Sharpe. Dat leverde rond 1959 een grondslag op om beleggingen te spreiden en het idee dat ongecorreleerde markten veiligheid gaven. Helaas verdween in de jaren '70 het vertrouwen in de dollar, helemaal toen Nixon een einde maakte aan de wisselbaarheid met goud. De daaropvolgende val van de dollar gaf bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk een instorting van de aandelen- én van de obligatiemarkt. Met de eerste diecrisis daarbovenop was de 1974-stokmarktcrash een feit. De Dow Jones verloor dat jaar 28%, meer dan enig jaar sinds de krach van 1929.

Als reactie op deze modelweerlegging bedachten Hayne Leland en Mark Rubenstein een dynamisch model, dat garandeert dat in een dalende markt een portefeuillebezitter op een gegeven moment geheel liquide is en kapitaal deels is verzekerd. Grote pensioenbeheerders gingen deze portefeuilleverzekering toepassen toen de groeiende optiemarkt het mogelijk maakte ook zeer grote aantallen aandelen snel te verhandelen. Tot 19 oktober '87, door koersdalingen de week ervoor stapelden zoveel automatisch gegeneerde verkooporders op, dat die op "Black monday"

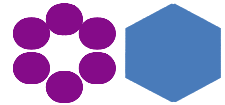
voor een veel lagere koers uitgevoerd werden dan voorzien. In de grootste daling van de Dow Jones ooit: 33% waardeverlies in één dag. Het was ook de grote dag voor Nassim Taleb, de verguisde vermogensbeheerder die beweerde dat collega's alleen maar winst maakten door de mogelijkheid van een onacceptabel groot verlies te negeren. Succes is geluk in een beperkte periode, totdat alle winsten meer dan worden weggevaagd door een onvoorzien gebeurtenis. Zoals hij in zijn laatste boek "Black Swans" nog eens uitlegt, is wel begrijpelijk hoe steeds nieuwe beheerders en modellen ontstaan, maar niet waarom het laatste risico nu wél alle verstorende gebeurtenissen zou weergeven. Zoals Europeanen eeuwenlang vast overtuigd waren dat zwanen wit zijn, tot de ontdekking in Australië van de - tot dusver enige - zwarte soort (Cygnus aliratus).

Dat herhaalde weerleggingen en modeluitbreidingen nieuw vertrouwen niet in de weg slaan, illustreert de index links. Deze Dow Jones Industrial Average laat zien dat dit vertrouwen - tot dusver altijd - ongegrond is. In de periode 1969-2009 (van boven naar beneden) zijn de uiterste koerswaarden 600 en 14.000 (respectievelijk links en rechts). Die zijn logaritmisch uitgezet, waardoor gelijke verticale afstanden gelijke koersverhoudingen tonen: een centimeter naar links is ongeveer 1/3 verlies van de index. De grootte van de laatste daling is zonder precedent, maar het optreden ervan zou niet langer mogen verrassen. De jongste constatering bij validiteit van koerscijfers is, dat verpakte schulden binnen het model waarde hebben, maar daarbuiten een markt veronderstellen waarop dat bedrag daadwerkelijk wordt betaald. Misschien is de volgende bijstelling (en rode lijn tot links van het paginanummer) dat een dollar niet langer aanspraak geeft op valuta of goederen, maar buiten de VS reduceert tot een drukwerkje van matige kwaliteit (nog immer voorzien van veel A's in een kredietmodel).

Ondanks allerlei bezwaren bij het terugvertalen van voorgaande illustraties naar meer solide constructies van en door ingenieurs, blijft staan dat ook daar cijfers worden weerlegd en gecijfer moet worden aangepast. Waarbij dus de toepasbaarheid van het oude model is overschat en vertrouwen rond de opvolger in het geding is. Binnen voor NVRB-sers vertrouwde activiteiten zien we voorbeelden als de bezwijking van droge veendijken, een decadengrote kansbijstelling bij een stormvloedkering, en wéér kleinere afstanden in Externe-veiligheid. Rob Geerts heeft (blad EV, augustus '08) ook al gewezen op verontrustende overeenkomsten tussen de financiële markten en het Nederlandse veiligheidsbeleid.

In welke risico's mogen we meer vertrouwen hebben: getallen volgens een nieuw model met tot dusver geen tegenvoorbeeld, of die na doorontwikkeling als gevolg van weerleggingen? Voorkeur bij het eerste blijkt bij een vermogensbeheerder die een "Black Swan Protection Protocol" claimt. Onderkenning van het tweede bij een studiedag "De grenzen van de risicobenadering" (WRR/VMNO/PIBL, 13 mei '09).

Aan welke van beide validiteitsinschaffingen we ook de voorkeur geven: vertrouwen vanwege alleen cijfers is schone schijn.

Reacties Risicozoeker

De columns van *Johan de Knijff* zijn niet onopgemerkt gebleven. Bij het **Genootschap voor Risicomanagement** is te lezen hoe *Cees Coumou* reageert op de artikelen van Johan. Zie <http://www.genootschapvoorrisicomanagement.nl/column.php>

De Pen ... Patrick Todd

De Pen: Klimaat, risico's en internationale onderhandelingen

Het onderwerp klimaatverandering stond tijdens mijn studie (eind jaren '90) nog nauwelijks in de (politieke) belangstelling. Wetenschappelijk werden wel steeds meer aanwijzingen gevonden dat de menselijke invloed op klimaatverandering aanwezig was, maar consensus was er niet

echt. Het wereldwijde klimaat is onvoorspelbaar en complex, waardoor vele onzekerheden en risico's moeilijk te kwantificeren of beoordelen zijn. Vooral de invloed van de zonneactiviteit, de opname van CO₂ door oceanen en bossen en het afsmelten van het landijs zijn onzekerheden.

Deze wetenschappelijke onzekerheden werden voor een groot deel weggenomen door het vierde rapport over klimaatverandering van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) in 2007. Daar bleek in veel grotere mate dan voorheen dat er naast alle onzekerheden, ook meer wetenschappelijke consensus kon worden gevonden over de menselijke invloed op het klimaat. Het IPCC constateerde met erg hoge zekerheid (very high confidence) dat het netto-effect van die menselijke activiteiten zorgde voor opwarming van de aarde en dat er grote overeenstemming en veel bewijs is dat de huidige wereldwijde broeikasgasemissies de komende decennia blijven stijgen, zonder aanvullend beleid. Al Gore's film "een ongemakkelijke waarheid" zorgde voor veel publiciteit, en een toenemende en bredere publieke steun voor voortvarend klimaatbeleid. Eind 2007, tijdens de klimaatconferentie in Bali besloten alle partijen (192 landen) die aangesloten zijn bij het United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) om de onderhandelingen te starten over een nieuw internationaal klimaatakkoord.

Het interessante is dat ook politieke ontwikkelingen op een ander terrein hielpen om de politiek te bewegen tot actie. Door de gasruzie tussen Rusland en Oekraïne, werd de EU duidelijk geconfronteerd met haar grote afhankelijkheid van (vooral Russisch) gas. Het verhaal dat klimaatbeleid ook samen kan gaan met meer energiezuikerheid, concurrentievoordeel en innovatie klonk nu duidelijker en overtuigender. Voor deze ruzie werd dit aspect wel genoemd door enkelen, maar minder serieus genomen. Ook tijdens de huidige economische crisis wordt steeds meer gesproken over de kansen voor klimaatbeleid, investeringen en innovatie en werkgelegenheid. Dit zie je sterk terug in de "Green deal"gedachte in de Verenigde Staten en de Europese Unie.

Impressie Universiteitendag

De Universiteitendag mag als zeer geslaagd worden beschouwd. Er waren 55 inschrijvers, buiten de organisatoren. Het tijdschema werd goed gevolgd. De lezingen waren goed en ook de voordrachten van de genomineerden waren goed en binnen de tijd. De bedrijven Award is uitgereikt aan het project KOSMOS van Rijkswaterstaat. Een verslag kunt u in de volgende nieuwsbrief lezen.

Ben Rigter

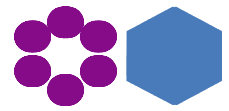
Patrick Todd

Ik heb in Wageningen Milieuhygiëne gestudeerd. Mijn specialisaties waren milieutechnologie en internationaal bestuur en beleid. Vervolgens werkte ik in de Tweede Kamer als Persoonlijk Medewerker van Paul de Krom op de beleidsterreinen verkeer, water, milieu én energie. Daar ontwikkelde ik mijn interesse in het beleidsterrein klimaatbeleid. Nu werk ik al bijna twee jaar bij het Ministerie van VROM op het onderdeel internationaal klimaatbeleid. Daar houd ik mij bezig met de onderhandelingen over een internationaal klimaatakkoord onder de VN-vlag. Doel is om tot een wereldwijd veelomvattend klimaatakkoord te komen tijdens de klimaatconferentie in Kopenhagen, eind 2009.

Tijdens de onderhandelingen op internationaal niveau, onderhandelt de Europese Unie als één blok. Nederland is dan één van de 27 lidstaten van de Europese Unie. Het interessante is dat je onderhandelt en samenwerkt op Nederlands (binnen Den Haag met de departementen), Europees (met andere lidstaten en de Europese Commissie) én internationaal niveau. Het is dus vaak schaken op meerdere borden tegelijk. Politieke, wetenschappelijke en beleidsmatige afwegingen en onzekerheden spelen allemaal een verschillende maar belangrijke rol in die onderhandelingen. Dat betekent dat je soms écht inhoudelijke discussies voert, en soms midden in een diplomatieke discussie zit.

Wat de uitkomst van de onderhandelingen zal zijn, is nu nog onzeker. De eerste onderhandelingsteksten verschijnen in juni. Drie onzekerheden kan ik hier echter wel wegnemen. Allereerst zijn die onderhandelingen juist door de onzekerheden zo interessant, vanwege de onverwachte ontwikkelingen en bijbehorende dynamiek. Ten tweede willen de EU, Nederland en steeds meer landen van Kopenhagen een succes maken en de risico's van klimaatverandering verminderen. Ten derde zullen de risico's van klimaatverandering alleen maar toenemen, indien we géén succesvolle uitkomst hebben. Ik heb (als optimist) overigens alle vertrouwen in onze onzekere toekomst.

Patrick Todd, op persoonlijke titel

Verslag lezingen ALV

Op 3 maart jongstleden vond de Algemene Ledenvergadering van de **NVRB** plaats in Utrecht. Een korte impressie daarvan kunt u elders in deze nieuwsbrief lezen in het artikel "Van het bestuur". Hier vindt u de verslagen van de drie aansluitende lezingen. *Ronny van den Heuvel*, *André Besemer* en *Ben Rijnveld* zijn uw verslaggevers.

Strategie in de kennisinfrastructuur voor veilige chemie en energie

N.H.W. van Xanten, apotheker, toxicoloog, MPA

Algemeen secretaris van de Adviesraad Gevaarlijke Stoffen (AGS)

Verslag door *Ronny van den Heuvel* (Rijkswaterstaat Dienst Infrastructuur, afdeling Veiligheid)

De Adviesraad Gevaarlijke Stoffen (AGS) heeft als taak zowel de Eerste als Tweede Kamer gevraagd en ongevraagd te adviseren over beleid en wetgeving ter voorkoming van- en ter beperking van de gevolgen van het gebruik van gevaarlijke stoffen. Naar aanleiding van diverse ongevallen en de lessen die daaruit naar voren werden gebracht door de Commissie Oosting, is de AGS in 2004 ingesteld.

In het advies "Veiligheid vereist kennis, december 2006" wordt door de AGS geconstateerd dat de kennisinfrastructuur m.b.t. het omgaan met gevaarlijke stoffen is verbrokkeld. Gezien de ontwikkelingen als de groei in de chemie en transportsector en de verdere verdichting van de randstad is herstel van de kennisinfrastructuur noodzakelijk. In dit advies wordt daarom ingegaan op de vraag welke kennisgebieden in Nederland moeten worden versterkt om het strategisch niveau van de kennisinfrastructuur van het kennisdomein 'veiligheid en gevaarlijke stoffen' te herstellen.

Hiervoor is het kennisdomein onderscheiden in de drie deeldomeinen: gevaareigenschappen van gevaarlijke stoffen, systeemveiligheid en procesveiligheid. Door middel van een analyse aan de hand van gepubliceerde artikelen (8300 wereldwijd in de periode 1997-2006) is onderzocht wat de relatieve bijdrage van Nederland is aan de totale wetenschappelijke bijdrage op de deeldomeinen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de Nederlandse onderzoeksactiviteit minder is dan verwacht mocht worden, zeker met de verdichting en de groeiende omvang van de chemie en het transport.

Naast de analyse van de artikelen is een inventarisatie uitgevoerd naar het lopend onderzoek in Nederland op het vakgebied. Deze inventarisatie geeft een verontrustend beeld: onderzoeksgroepen dreigen te verdwijnen, of zijn inmiddels al verdwenen. Onderzoek richt zich op deelgebieden en wordt er geen integrale benadering toegepast. Bovendien is er geen structurele financiering voor strategisch onderzoek, wat er toe leidt dat de kritische massa die de bestaande kennis dient te onderhouden dan wel dient te ontwikkelen niet is gewaarborgd.

Om deze massa te waarborgen wordt dan ook aanbevolen de universitaire aandacht voor het kennisdomein te stimuleren door bijvoorbeeld extra (structurele) financiering. Ook binnen bestaand publiek/private onderzoek-programma's dient een vast budget te worden gereserveerd voor het kennisdomein. Zo kan ook kruisbestuiving tussen de verschillende onderzoeksprogramma's worden gestimuleerd. Een publiek/privaat regieorgaan kan hierbij focus en strategische keuzes bevorderen.

Bronnen:

- Adviesrapport: Strategie in de kennisinfrastructuur voor veilige chemie en energie, Adviesraad Gevaarlijke Stoffen, Den Haag, 02-03-2009

- Presentatie: Strategie in de kennisinfrastructuur voor veilige chemie en energie, N.H.W. van Xanten, NVRB, Utrecht, 03-03-2009

Lezing Arjan Rommer

Verslag door *André Besemer* (IV-infra)

In het kader van het jaarthema 'ketenrisico's' is Arjan Rommer gevraagd zijn lezing voor het Congres Risicomanagement 2008 een vervolg te geven. Die handelde over Ondernemingsrisicomanagement (of: Enterprise Risk Management) en werd gegeven nog vóór de financiële crisis. Met hart voor het vak econometrie analyseerde Rommer de huidige ontwikkelingen en vertelde hij over de lezing die hij vóór de crisis had willen geven. Totdat die crisis het geloof in modellen op de grondvesten deed trillen.

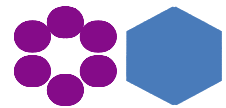
Rommer is als econometrist opgeleid en probeerde dus steevast de economische werkelijkheid in statistische modellen te vatten. Zijn rotsvast geloof in deze modellen liep scheuren op, getuige zijn conclusie: "de economie wordt gestuurd door de boekhouding en ook steeds meer door emotie". We moeten volgens Rommer terug naar gezonde economische handelingen, met de adviezen van riskmanagers in het achterhoofd, namelijk: versoepel de beleggingsregels en diversificeer het verzekeringspakket.

De grondslag voor deze conclusie is het volgende:

De crisis is begonnen in de VS. Voor huizenkoop werd steeds meer geleend. De risico's werden daarna over steeds meer schijven overgenomen zonder dat de hypotheeknemer (de gewone burger) hier iets van wist.

Omdat verzekeraars (die al honderden jaren met risico's rekenen) minder risico wilden lopen, hebben andere financiële instellingen deze risico's gekocht. De 'koper' bepaalt echter de restwaarde, aan de hand van de kredietwaardigheid van de huizenbezitters. Omdat ook deze instellingen niet aan hun verplichtingen konden voldoen zijn de risico's weer opgekocht door 'hedgefunds', die daar ook heel bijzondere (lees: voor hun voordelige) boekhoudregels op na hielden.

Al met al moet er ook nog geld geleend worden om de aankoop te financieren en leveren de hypotheek onvoldoende op; kortom: "...going down, going down..."

Wetenschappelijk gezien is riskmanagement meer dan het afvinken en auditen. Het bestaat ook nog uit het koppelen van de onderdelen van risicomanagement aan de ondernemingsdoelstellingen (zie de kubus).

Omdat dit in grote mate ontbreekt bij hegdefunds, luidt de (niet-positieve) afsluiting van dit betoog dat de schuld van de crisis daar (en deels ook bij de pensioenfondsen) ligt.

Lezing Frens Pries

Verslag door *Ben Rijnveld* (Fugro)

De derde lezing van de bijeenkomst wordt gehouden door *Frens Pries*. Hij is werkzaam bij de Hogeschool Utrecht, Balance&Result en Pro6Managers en heeft een verleden in de aannemerij. Onderwerp van de lezing is 'Het knellende keurslijf van risicomanagement in de bouw'. Hierbij ging hij in op de rol van cultuur bij Risicomanagement en de noodzaak voor veranderingen in de bouw.

De spreker is van mening dat de faalkosten in de bouw aanzienlijk hoger zijn dan in andere sectoren. Hierover zijn de meningen in de zaal verdeeld. Duidelijk is echter dat fragmentatie in de bouw tot risico's leidt. De verschillende partijen in de bouw (bijv. ontwerpers en uitvoerenden) geven aan elkaar slecht te begrijpen, wat ketenrisico's tot gevolg heeft. Daarnaast is er vaak sprake van onderaanneming wat dit effect nog verder versterkt. Tussen opdrachtgever en uitvoerende (onder)aannemer zijn vaak enkele tussenpartijen aanwezig, wat leidt tot communicatieproblemen en misverstanden en dus ook risico's.

Grootste probleem is volgens de spreker de huidige benadering van risicomanagement in de bouw. Deze is teveel gericht op de structuur (checklisten, probabilistisch ontwerpen) en te weinig op cultuur (normen en waarden). Enkele belangrijke kenmerken van deze cultuur zijn volgens de spreker machogedrag, opportunisme en meer probleemoplossend dan probleemvoorkomend denken. De reden dat structuur meer aandacht krijgt dan cultuur komt volgens de spreker omdat het veranderen van cultuur lastiger is dan het aanpassen van de structuur. Voor de bouw geldt dit nog

meer, aangezien 95% van de managers een technische achtergrond heeft. Dit leidt ertoe dat de cultuur zichzelf in stand houdt.

Aan het eind van het betoog wordt er gediscussieerd over een aantal stellingen. Uit de zaal komt de reactie dat (ook in de bouw) toch wel degelijk ook op persoonlijk vlak aandacht aan risicomanagement wordt gegeven. Onderschreven wordt wel dat dit vaak lastig is, ook in andere bedrijfstakken. Afgesloten wordt met een oproep aan iedereen die wél succesverhalen met betrekking tot het succesvol invoeren van risicomanagement in een organisatie heeft, hier iets over te presenteren.

Gijs Rijnveld

Uit het nieuws...

Building Response due to Ground Movements

In de afgelopen jaren zijn vaak gebouwschades van bestaande gebouwen door de nabijgelegen bouw van ondergrondse, binnenstedelijke bouwprojecten voorpaginanieuws geworden. Voor een ontwerp van een binnenstedelijk bouwproject is een risicoanalyse in het ontwerpstadium van groot belang voor het vaststellen van de invloeden van trillingen en zettingen op belendende gebouwen. De randvoorwaarden en eisen vanuit de omgeving en de diverse belanghebbende partijen zoals eigenaren van gebouwen of nutsbedrijven voor leidingen kunnen belangrijke restricties vormen voor het ontwerp van ondergrondse bouwwerkzaamheden.

De invloeden van de bouwwerkzaamheden op de directe omgeving kunnen grote politieke, technische en financiële gevolgen hebben. Het voorspellen van grondvervormingen door ontgravingen en het vaststellen van daaruit resulterende potentiële schaderisico's aan belendende gebouwen vormen daarom een belangrijk onderdeel van het risicomanagement bij ondergrondse werkzaamheden in stedelijke gebieden.

Betrouwbare voorspellingsmethodieken zijn daarom cruciaal voor de kwantificatie van schaderisico's in een vroeg ontwerpstadium. De voorspelde vervorming uit het ontwerp in combinatie met monitoring moeten ter bewaking van de omgevingsbeïnvloeding gedurende de uitvoering worden gebruikt om de impact op belendende gebouwen te kunnen beheersen en minimaliseren. Een proactieve risicobeheersing moet tijdens de bouwfase worden gevolgd zodat tijdig mitigerende maatregelen genomen kunnen worden, voordat schade dreigt te ontstaan.

Promotie van dhr. *H.D. Netzel*, 17 april 2009, Aula TU Delft

De ondergang van Google: Frans bedrijf somt rampscenario's op

Het Franse Analistenbureau Fabernovel heeft aan de hand van een lijvige risicoanalyse alle mogelijke rampen die Google kunnen overkomen in kaart gebracht. Bij elk rampscenario staat een inschatting van de kans dat het gebeurt, de tijd die het gaat kosten en wat de impact op Google is.

Onder de meest waarschijnlijke scenario's staat onder meer een antimopolierrechtszaak. Aanleidingen daarvoor kunnen onder meer het uitsluiten van bedrijven uit de zoekresultaten, een voorkeur voor eigen diensten en het gebruiken van oneerlijke advertentietarieven zijn.

Google krijgt steeds meer problemen met het huren van de juiste mensen. De factoren die voor Google spreken - de werkomgeving, opties en een heel selectief sollicitatietraject - raken uitgewerkt. De werkomgeving wordt vergelijkbaar met die van de concurrentie, en de huidige aandelenmarkt drukt de waarde van de opties te ver naar beneden. Het sollicitatietraject van Google staat op dit moment bekend als onuitstaanbaar; het bedrijf heeft tot vijf maanden nodig voordat iemand ja of nee hoort.

De volledige opsomming van rampscenario's is te vinden op:

<http://www.fabernovel.com/en/en/analyze/news/why-could-google-die>.

Een vrij onwaarschijnlijke mogelijkheid is dat één van de drie oprichters vertrekt bij Google, hoewel het effect daarvan behoorlijk desastreus zou zijn. Larry Page, Eric Schmidt en Sergey Brin bezitten samen 67 procent van het stemrecht in Google. Een onderlinge ruzie kan het bedrijf lam leggen.

Bron: ZDNet.be, 27 maart 2009.

Duiker aan verkeerde lijn

In maart verdrong een brandweerman bij een zoekactie naar een auto. De lijn waaraan hij vastzat had niet gebruikt mogen worden, zegt de inspectie. Bij de duikteams van de brandweer is de zinkende seinlijn het populairst. Duikers voelen zich daar goed bij, want de stevige en zware kabel laat hen in het pikkedonker onder water weten dat ze nog steeds verbonden zijn met de veilige wal. Direct na het ongeval liet de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken alle brandweerkorpsen met een duikteam weten dat ze de noodprocedures precies dienden na te komen. Het ongeluk was identiek aan twee eerdere dodelijke ongevallen met brandweerdikers in Urk (2007) en Utrecht (2001), zo deelde de inspectie mee. In Utrecht verdrong een duiker in een sluis, in Urk bij een zoekactie. In alle gevallen kwam de zinkende seinlijn vast te zitten, waardoor de duiker in grote moeilijkheden kwam.

De zinkende seinlijn biedt slechts schijnzekerheid. De kabel – die vastzit aan het vest van de duiker en op de wal wordt vastgehouden door een collega om signalen te geven of bewegingen van de duiker te voelen – kan onder water juist een risico betekenen als hij in de knoop komt of verstrikt raakt in materiaal. Behalve deze lijn is er ook een spreekverbinding. In de dringende verwijzing van maart verwees de inspectie van

Binnenlandse Zaken naar de regels voor de noodprocedure in de Leidraad Waterongevallen 2004. Die zegt dat brandweerdikers gekoppeld moeten zijn aan een drijvende seinlijn als ze onder water verdwijnen. Deze blijft boven de duiker hangen. Wie toch met een zware of zinkende lijn wil duiken, moet van tevoren een risicoanalyse maken en deze voorleggen aan de Arbeidsinspectie. De praktijk is harder dan de leer en dat gebeurt dus niet, ook niet in Terneuzen. Het is zoveel rompslomp dat veel kleine korpsen stoppen met hun duikteam. Steenwijkerland (Giethoorn) liet al weten geen mogelijkheden meer te zien om dit specialisme in stand te houden en onlangs maakte Loenen aan de Vecht bekend zoiets graag over te laten aan de beroepsbrandweer. Maar dat betekent voor een slachtoffer wel langer wachten op hulp.

Van belang is ook de vraag waarom het duikteam van Terneuzen eigenlijk in actie kwam. „Duikers van de brandweer moeten levensreddend optreden. Ze zijn er voor het redden van mens en dier.,” zegt secretaris *Sander Koole* van het Platform Waterongevallen van de brandweer. De Urkse commandant Ras aarzelt geen moment over wat zijn collega's in Terneuzen hadden moeten doen: „Dit was helemaal geen klus voor de brandweer. Die auto lag al weken in het water. Daar had men een bergingsbedrijf voor moeten inschakelen.”

Bron: NRC Handelsblad, 2 april 2009

Aankondigingen: Leesvoer

Het Jaarboek 2008 is uit!

Evenals vorige jaren heeft *Theo Logtenberg* een prachtig **jaarboek NVRB 2008** geproduceerd. Hierin weer uitgebreide informatie over alle lezingen die in 2008 gehouden zijn op de inloopavonden, congressen en de ALV. De oplage is echter beperkt.

Lectorenboekje Frens Pries

Eén van de sprekers na de ALV was *Frens Pries*. Hij had de lezing na het diner en slaagde er voortreffelijk in de toehoorders wakker te houden (zie elders in dit nummer). Om ook de andere leden bij de les te houden heeft Frens een aantal boekjes beschikbaar gesteld waarin het onderwerp van zijn lezing in ca. 110 pagina's wordt uitgediept. Het is getiteld: **Jong geleerd, oud gedaan?!, openbare les februari 2008**.

Bestellen?

Belangstellende leden die bovenstaande publicaties willen ontvangen, kunnen een mail sturen naar penningmeester@nvr.nl.

Vermeld hierbij jaarboek, lectorenboek of beide boekjes.

Verzending vindt plaats naar het adres zoals dat is opgenomen in onze ledenadministratie.

Indien onbestelbaar retour: Secretariaat NVRB, Botter 1129, 8232 JN Lelystad

Even voorstellen

Nieuwe secretaris

Mijn naam is *Karolina Wojciechowska*. Ik ben in Zielona Gora, in Polen, geboren. Ik ben 25 jaar oud. Ik ben bijna vier jaar geleden naar Nederland gekomen met als doel om mijn studie in Nederland af te ronden.

Sinds september 2007 werk ik bij HKV LIJN IN WATER als adviseur risico-analyse en veiligheid. In jaar 2007 ben ik afgestudeerd in de studierichting Technische Wiskunde aan de Technische Universiteit Delft. Mijn afstudeer onderzoek ging over bivariate correlatie modellen. Het onderzoek is in samenwerking met HKV LIJN IN WATER uitgevoerd. Daarnaast ben ik in 2008 afgestudeerd in de studierichting Wiskunde en Informatica in Economie aan de Universiteit van Zielona Gora in Polen. Dit onderzoek ging over alpha-stable variabelen. Ik ben erg blij, dat ik een bestuurslid van de NVRB kan zijn. NVRB is een vereniging, die helpt om mijn horizons uit te breiden.

Nieuw algemeen bestuurslid

Als geboren (41 jaar geleden) en getogen Eindhovenenaar, heb ik daar al mijn opleidingen genoten.

Na de middelbare school werd het Werktuigbouwkunde aan de TUE. In die tijd ben ik gaan roeien bij studentenvereniging Thêta. Daar ben nog steeds af en toe actief als coach. Tijdens mijn afstuderen heb ik me bezig gehouden bij Philips met betrekking tot de betrouwbaarheid van autoradio's. Daar ben ik het 'wereldje' van de bedrijfszekerheid in gerold. Als zodanig ben ik gaan werken bij Honeywell in Den Bosch. Eerst als betrouwbaarheidsanalist van de veiligheids-PLC's, vervolgens als 'safety consultant' en momenteel verantwoordelijk voor de safety consultancy services wereldwijd.

Gedurende die jaren heb ik me verder verdiept in veiligheid wat uiteindelijk heeft geresulteerd in een proefschrift over 'safety lifecycle management'. Naast mijn werk zijn we met het gezin regelmatig in Friesland te

COLOFON

De **NVRB**-nieuwsbrief is een periodieke uitgave van de **Nederlandse Vereniging voor Risicoanalyse en Bedrijfszekerheid**.

Redactie NVRB-nieuwsbrief

Peter Blanker, Martijn Flinterman

Bijdragen aan deze uitgave van:

Peter Blanker, Martijn Flinterman, Theo Logtenberg, Cornelia Damstra, Johan de Knijff, Bert Knegtering, Karolina Wojciechowska, Patrick Todd, André Besemer, Ronny van den Heuvel, Ben Rijnveld.

Redactieadres

Peter Blanker
p/a Belastingdienst B/CPP
Herman Gorterstraat 5
3511 EW Utrecht
T: 06 - 1860 3079
redactie@nvr.nl

Sluitingsdatum kopij voor de volgende nieuwsbrief:

15 juli 2009.

(c) 2009 NVRB

Alle bijdragen in deze nieuwsbrief zijn geschreven op persoonlijke titel, tenzij anders vermeld. Wilt u (delen van) deze nieuwsbrief gebruiken? Neem dan contact op met de redactie en/of bestuur!

vinden op ons Skûtsje, waar we sinds vorig jaar de trotse eigenaar van zijn. Met drie kleine kinderen van 0, 1 en 2 soms een druk bestaan. Desalniettemin, ben ik sinds vorig jaar december met veel plezier toegetreden als algemeen lid van het NVRB-bestuur. Vanuit deze 'vrije' rol hoop ik me op velerlei vlakken nuttig te maken.

Tot ziens op een van de volgende activiteiten!

Bert Knegtering